

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Географічний факультет
Кафедра геодезії та картографії

На правах рукопису УДК: 332.3:711(502)

**СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА: СКЛАДОВА КОМПЛЕКСНОГО
ПЛАНУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ**

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Галузь знань 19 – «Архітектура та будівництво»
Спеціальність 193 – «Геодезія та землеустрій»
Освітня програма «Геодезія та землеустрій»

Кваліфікаційна робота бакалавра
студентки 4 курсу
освітнього рівня бакалавр
Бурчило Вікторії Вікторівни

Науковий керівник:
Полякова Наталія Олександрівна
Кандидат географічних наук, доцент

Допущено до захисту:
Протокол засідання кафедри №___ від «___» _____20___ року

Завідувач кафедри

проф. Даценко Л. М.

КИЇВ – 2025

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	3
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТРАТЕГІЧНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ	8
1.1. Поняття та роль стратегічної екологічної оцінки в плануванні території ..	8
1.2. Нормативно-правова база стратегічної екологічної оцінки в Україні	13
1.3. Порядок проведення СЕО: учасники процесу та їхня роль	17
<i>Висновки до розділу 1</i>	22
РОЗДІЛ 2. КОМПЛЕКСНИЙ ПЛАН ТЕРИТОРІЇ ГРОМАДИ ЯК ОСНОВА ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ	24
2.1. Комплексний план: сутність, структура та завдання	24
2.2. Інтеграція стратегічної екологічної оцінки в комплексний план	29
2.3. Виклики та проблеми розробки комплексних планів із врахуванням стратегічної екологічної оцінки	32
<i>Висновки до розділу 2</i>	36
РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ	37
3.1. Приклади успішної реалізації стратегічної екологічної оцінки в комплексних планах територіальних громад	37
3.2. Передумови та рекомендації щодо проведення стратегічної екологічної оцінки при підготовці комплексного плану Степанецької територіальної громади	41
<i>Висновки до розділу 3</i>	50
ВИСНОВКИ	51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53
ДОДАТКИ	59

АНОТАЦІЯ

Бурчило Вікторія Вікторівна, «Стратегічна екологічна оцінка: складова комплексного плану територіальної громади», спеціальність: 193 «Геодезія та землеустрій», Київський національний університет імені Тараса Шевченка, географічний факультет, кафедра геодезії та картографії, Київ, 2025.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню стратегічної екологічної оцінки (СЕО) як ключового інструменту інтеграції екологічних чинників у процес просторового планування територіальних громад. Урахування екологічних пріоритетів ще на етапі формування стратегічних документів дає змогу запобігати деградації довкілля, захищати здоров'я населення та забезпечувати баланс між економічними, соціальними й природоохоронними інтересами громади.

У роботі систематизовано теоретичні засади СЕО, зокремо розкрито її сутність, мету, принципи, основні функції та законодавчу базу. Детально проаналізовано національне законодавство України, що регулює проведення стратегічної екологічної оцінки, зокрема Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку», відповідні нормативно-правові акти, а також міжнародні документи (Конвенція Еспо, Протокол про СЕО, Директива 2001/42/ЄС), які стали підґрунтям для національних стандартів.

Особливу увагу приділено дослідженню процесу інтеграції стратегічної екологічної оцінки в комплексний план просторового розвитку території територіальної громади – документа, що об'єднує містобудівну та землевпорядну документацію. У роботі наведено характеристику комплексного плану, його структуру та завдання, охарактеризовано процедури узгодження, розробки, затвердження та впровадження з урахуванням екологічної складової.

На основі вивчення чинної практики в Україні, було надано рекомендації щодо розроблення розділів звіту СЕО до комплексного плану Степанецької територіальної громади. У роботі ідентифіковано ключові проблеми та виклики, які виникають на практиці при впровадженні СЕО, зокрема: нестача актуальних просторових даних, обмеженість ресурсів та складнощі з інтеграцією даних у державні кадастрові системи тощо.

Практичне значення роботи полягає в можливості застосування запропонованих рекомендацій під час розроблення стратегічних документів розвитку територій, зокрема комплексного плану. Висновки і напрацювання можуть бути корисними органам місцевого самоврядування, проектувальникам, екологічним експертам та іншим учасникам процесу стратегічної екологічної оцінки.

Особистий внесок здобувача полягає у самостійному аналізі законодавчих джерел, доборі та узагальненні інформації про практики реалізації СЕО в Україні та формуванні переліку рекомендацій щодо ефективної інтеграції екологічної складової у планувальну діяльність Степанецької територіальної громади.

Отже, стратегічна екологічна оцінка є потужним інструментом формування екологічно відповідальної політики розвитку на рівні територіальних громад. Її ефективне впровадження дозволяє мінімізувати ризики для довкілля, запобігти стратегічним помилкам у плануванні та створити основу для довгострокового сталого розвитку.

Ключові слова: «стратегічна екологічна оцінка», «просторове планування», «комплексний план», «територіальна громада», «міське самоврядування», «сталий розвиток».

ВСТУП

Актуальність. У процесі розроблення комплексних планів просторового розвитку на місцевому рівні важливим завданням є забезпечення збалансованості між економічними інтересами громади, соціальними потребами населення та екологічними пріоритетами, що сприяє формуванню гармонійного, екологічно безпечного та комфортного для проживання середовища.

Впровадження стратегічної екологічної оцінки як невід'ємного інструменту управління територіями є важливою умовою досягнення сталого розвитку, оскільки вона дозволяє враховувати екологічні аспекти ще на ранніх етапах прийняття рішень щодо просторового планування. Завдяки комплексному аналізу потенційного впливу господарської діяльності на довкілля стратегічна екологічна оцінка забезпечує виявлення ризиків, мінімізацію негативних наслідків і запровадження ефективних механізмів, що в подальшому сприяє раціональному використанню природних ресурсів та збереженню екосистемного балансу.

З урахуванням сучасних законодавчих вимог, стратегічна екологічна оцінка відіграє ключову роль у процесі планування розвитку територіальних громад, адже вона забезпечує інтеграцію екологічних стандартів у всі сфери життєдіяльності. Крім того, залучення громадськості до обговорення екологічних питань у межах СЕО сприяє підвищенню прозорості процесів управління територіями, формуванню відповідального ставлення до природних ресурсів і підсиленню екологічної свідомості населення.

Таким чином, дослідження стратегічної екологічної оцінки як складової комплексного плану територіальної громади є надзвичайно важливим у контексті сучасних викликів, пов'язаних із необхідністю збалансованого розвитку територій, збереження довкілля та забезпечення високої якості життя для нинішніх і майбутніх поколінь. У зв'язку з вищевикладеним вважаємо, що обрана тема кваліфікаційної роботи є актуальною.

Метою роботи є аналіз ролі та значення стратегічної екологічної оцінки у процесі розробки комплексного плану територіальної громади, а також визначення

основних підходів, методів і механізмів інтеграції екологічних аспектів у стратегічне планування.

Завдання. Для досягнення мети були поставлені наступні завдання:

1. Визначити сутність, цілі та основну мету стратегічної екологічної оцінки.
2. Описати нормативно-правове регулювання СЕО в Україні.
3. З'ясувати значення СЕО у формуванні комплексного плану територіальної громади.
4. Виявити ключові проблеми та виклики, що виникають під час розроблення комплексних планів з урахуванням вимог стратегічної екологічної оцінки.
5. Проаналізувати практичне застосування СЕО у громадах України.
6. Дати рекомендації щодо проведення стратегічної екологічної оцінки в Степанецькій територіальній громаді Черкаського району Черкаської області.

Об'єктом дослідження є процес розроблення стратегічної екологічної оцінки як інструменту інтеграції екологічних аспектів у просторове планування територіальних громад.

Предмет дослідження – методи, підходи та інструменти стратегічної екологічної оцінки у процесі розробки комплексного плану територіальної громади.

У роботі застосовано наступні **методи дослідження**:

Аналіз – застосовується для вивчення складових процесу стратегічної екологічної оцінки, наприклад: законодавчі норми, організаційні етапи, вплив на довкілля.

Синтез – для узагальнення отриманої інформації й формування висновків щодо інтеграції СЕО в комплексне планування.

Індукція – при узагальненні практичних прикладів реалізації СЕО в різних громадах.

Дедукція – для виведення окремих рекомендацій із загальних принципів сталого розвитку чи нормативної бази.

Порівняльний метод – використовується для зіставлення законодавчих вимог та для аналізу ефективності СЕО в різних громадах.

Метод узагальнення – дає змогу сформувати цілісну картину щодо практичного значення СЕО на основі окремих прикладів й аналітики.

Описовий метод – використовується для опису реального стану нормативної бази, структури документації, екологічного стану громади.

Структура роботи, зумовлена метою і завданнями дослідження, складається зі вступу, трьох розділів та восьми підрозділів на 50 сторінках, висновків, 40 використаних джерел, 4 додатків на 4 сторінках.

Ключові слова: «стратегічна екологічна оцінка», «документ державного планування», «комплексний план», «територіальна громада», «екологічна безпека», «сталий розвиток».

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТРАТЕГІЧНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ

1.1. Поняття та роль стратегічної екологічної оцінки в плануванні території

Відповідно до чинного законодавства України стратегічною екологічною оцінкою називають процес аналізу, опису та прогнозування впливу реалізації документів державного планування на навколишнє середовище та здоров'я людей. Вона передбачає розгляд можливих альтернатив розвитку, розробку заходів для запобігання, зниження або пом'якшення потенційних негативних наслідків.

Стратегічна екологічна оцінка спрямована на комплексний аналіз можливого впливу запланованої діяльності на довкілля ще на етапі її розробки. Це сучасний інструмент екологічної політики, який базується на ідеї, що запобігти негативним наслідкам легше та ефективніше, ніж боротися з ними після впровадження стратегічних рішень.

Основна мета СЕО – збереження довкілля, гарантування безпечних умов для життя та здоров'я населення, а також інтеграція екологічних вимог під час розроблення та затвердження документів державного планування.

Процес стратегічної екологічної оцінки базується на таких ключових засадах, як дотримання законодавства, неупередженість оцінки, відкритість інформації, залучення громадськості, наукова обґрунтованість рішень, врахування балансу інтересів, комплексний підхід до аналізу, попередження негативного впливу на природу, довгострокове прогнозування наслідків, а також використання достовірних даних. Важливим компонентом є міжнародна співпраця у сфері охорони довкілля [29].

Стратегічна екологічна оцінка може здійснюватись на різних рівнях: місцевому, регіональному, національному та міжнародному, це залежить від масштабу планувальних ініціатив.

СЕО дозволяє:

- ідентифікувати потенційні негативні наслідки реалізації державних планувальних документів;
- запобігти екологічним ризикам, що дозволяє уникнути значних фінансових витрат на їх подолання;
- розробити найбільш оптимальні варіанти впровадження стратегічних документів із дотриманням принципів сталого розвитку [38].

Стратегічна екологічна оцінка застосовується до державних планувальних документів, зокрема стратегій, планів, схем, містобудівної документації, загальнодержавних та цільових програм, включаючи внесення змін до них. Вона охоплює документи, що розробляються або затверджуються державними органами влади чи місцевого самоврядування.

СЕО поширюється на сфери, що мають значний вплив на довкілля, а саме:

- сільське лісове та рибне господарства;
- енергетика, промисловість, транспорт, телекомунікації;
- управління відходами та водними ресурсами;
- охорона навколишнього середовища;
- туризм;
- містобудування, землеустрій тощо.

Оцінці підлягають ті документи, які передбачають види діяльності чи об'єкти, що потребують оцінки впливу на довкілля відповідно до законодавства Також СЕО є обов'язковою для планувальних актів, що можуть мати значний вплив на території природно-заповідного фонду або екологічну мережу. Виняток становлять документи, що спрямовані на створення чи розширення таких природоохоронних територій [29, 36].

Усі документи та інформація, пов'язана з проведенням стратегічної екологічної оцінки документів державного планування вносяться до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки. Цей реєстр веде Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України.

Єдиний реєстр стратегічної екологічної оцінки створений для таких цілей:

1. Забезпечення доступу всіх учасників процесу СЕО до актуальної інформації, що стосується нормативної бази, методичних матеріалів та довідкових ресурсів, пов'язаних зі стратегічною екологічною оцінкою.

2. Організація електронної взаємодії між усіма сторонами, що беруть участь у СЕО – замовниками документів державного планування, органами, які проводять консультації та іншими суб'єктами. Усе це відбувається через персоналізований електронний кабінет користувача.

3. Проведення процедури консультацій, а також організація транскордонного обговорення.

4. Надання відкритого доступу громадськості до всієї інформації, що стосується стратегічної екологічної оцінки документів державного планування.

5. Сприяння участі громадськості у процесі СЕО, зокрема шляхом організації обговорень та можливості подавати свої пропозиції і зауваження.

Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України виконує функції держателя та адміністратора Єдиного реєстру, відповідає за технологічне технічне та програмне забезпечення, безпеку й збереження даних. Замовники документів державного планування та органи, які здійснюють консультації, мають право вводити до системи дані згідно зі своїми повноваженнями.

Реєстр функціонує у взаємозв'язку з іншими державними реєстрами, зокрема:

- 1) Державним земельним кадастром;
- 2) Містобудівним кадастром;
- 3) Єдиним реєстром з оцінки впливу на довкілля;
- 4) іншими електронними системами та державними інформаційними модулями

[22].

До Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки вносяться такі документи та матеріали:

1) заява про визначення обсягу СЕО разом із повідомленням про її оприлюднення;

2) проєкт документа державного планування, звіт про СЕО і повідомлення про їх оприлюднення;

3) пропозиції та зауваження від громадськості, а також довідка про результати громадського обговорення;

4) пропозиції та зауваження від органів виконавчої влади і довідка про результати офіційних консультацій;

5) затверджений документ державного планування і рішення про його затвердження;

6) дані про проведення транскордонних консультацій, якщо вони відбувалися;

7) результати моніторингу впливу реалізації документів державного планування на довкілля, включаючи вплив на здоров'я населення, інформація про несподівані негативні наслідки, не враховані у звіті про СЕО та вжиті заходи для їх усунення;

8) рекомендації щодо необхідності стратегічної екологічної оцінки для незначних змін до документів державного планування, стосовно яких раніше вже проводилась СЕО, а також рішення про відмову від її повторного проведення у разі таких змін [18].

Однією з ключових функцій СЕО є врахування природоохоронних стандартів у містобудівній політиці. Під час розробки комплексних планів територіальних громад, генеральних планів населених пунктів, схем землеустрою, планів зонування територій необхідно оцінити можливі екологічні наслідки, які можуть виникнути в результаті реалізації цих проєктів. Наприклад, планування нових промислових об'єктів потребує аналізу рівня забруднення повітря та води, а будівництво житлових кварталів – оцінки доступності зелених зон і рекреаційних територій.

Завдяки СЕО можна заздалегідь виявити ризики пов'язані з урбанізацією, промисловим розвитком чи будівництвом інфраструктурних об'єктів. Наприклад, розширення дорожньої мережі може спричинити збільшення викидів забруднюючих речовин у повітря, а нераціональне управління відходами може призвести до забруднення ґрунтів і підземних вод. Використовуючи дані екологічної оцінки, можна розробити ефективні заходи для мінімізації цих ризиків, наприклад, передбачити застосування екологічно чистих технологій у виробництві,

облаштування захисних зелених зон уздовж автомагістралей або створення сучасних систем водоочищення.

Перевагами стратегічної екологічної оцінки є (рис. 1.1):

1. Посилення охорони довкілля: СЕО гарантує системний підхід до запобігання негативному впливу на навколишнє середовище. Вона допомагає виявити можливі екологічні та медичні наслідки реалізації планів, формує рекомендації щодо їхнього пом'якшення та пропонує альтернативні сценарії розвитку.

2. Підтримка екологізації економічних процесів: інструмент СЕО дозволяє інтегрувати екологічні цілі в економічне планування. Це дає змогу органам влади поєднувати економічний поступ із збереженням природи, клімату й біорізноманіття.

3. Поліпшення змісту державних стратегій: завдяки СЕО розробники державних планувальних документів змушені аналізувати широкий спектр ризиків і можливостей, що сприяє прийняттю збалансованих рішень для сталого розвитку населених пунктів та регіонів.

4. Удосконалення системи управління й партнерства влади та громади: процедура СЕО передбачає відкриті консультації між владою, бізнесом та громадянами, що веде до більш зважених рішень і зміцнення довіри. Такий підхід робить процес планування прозорим і враховує позиції всіх зацікавлених сторін з ранніх етапів.

5. Запобігання стратегічним прорахункам: СЕО дозволяє заздалегідь виявити та уникнути рішень, які можуть завдавати шкоди природі та здоров'ю населення, а також призвести до витрат через екологічну необґрунтованість [6].

Рис. 1.1. Переваги SEO.

Розроблено автором за даними [6].

1.2. Нормативно-правова база стратегічної екологічної оцінки в Україні

Нормативно-правова база стратегічної екологічної оцінки в Україні формується на основі національного законодавства та міжнародних стандартів, спрямованих на інтеграцію екологічних вимог у процеси планування розвитку територій.

Інтеграція екологічних аспектів у стратегічне планування була спершу обумовлена міжнародними стандартами, які розроблялися в рамках різних міжнародних організацій та угод. Однією з найбільш значущих є Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо 1991 р.) [10], яка стала основою для створення Протоколу про стратегічну екологічну оцінку.

Протокол, ухвалений у 2003 році, є доповненням до Конвенції. Даний документ зробив стратегічну екологічну оцінку обов'язковою процедурою для держав-членів в усіх сферах стратегічного планування, що може впливати на навколишнє середовище. Однією з основних вимог Протоколу є проведення SEO до прийняття будь-яких стратегічних планів та програм, що можуть спричинити значний екологічний вплив. Прийняття Протоколу було важливим кроком для нашої держави, оскільки він дозволив інтегрувати європейські стандарти в національну

екологічну політику, що є надзвичайно важливим для забезпечення сталого розвитку країни.

Основною метою цього Протоколу є гарантування високого рівня охорони довкілля та здоров'я людей шляхом:

- 1) забезпечення всебічного врахування екологічних аспектів, зокрема тих, що стосуються здоров'я населення, у процесі підготовки планів і програм;
- 2) сприяння врахуванню екологічних викликів, включно із загрозами для здоров'я при розробленні політики та законодавчих актів;
- 3) встановлення чітких, відкритих і дієвих процедур проведення стратегічної екологічної оцінки;
- 4) гарантування залучення громадськості до процесу стратегічної екологічної оцінки;
- 5) інтеграції екологічних міркувань, у тому числі тих, що стосується здоров'я населення, у розробку заходів та документів, спрямованих на підтримку сталого розвитку [31].

Протокол регламентує детальні процедурні аспекти здійснення СЕО, охоплюючи етапи попереднього аналізу, визначення обсягу дослідження, проведення самої оцінки, залучення громадськості та ухвалення фінального рішення. У порівнянні з Конвенцією Еспо, Протокол більш ґрунтовно врегульовує питання громадської участі [1].

Протокол про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті був ратифікований Верховною Радою України у липні 2015 року і відтоді є складовою частиною національного законодавства України.

Європейська Директива 2001/42/ЄС «Про оцінку впливу на стан довкілля окремих проектів та програм», яка була ухвалена ще в 2001 році, також стала важливим стандартом для розвитку українського законодавства у сфері СЕО [7].

Ціллю цієї Директиви є гарантування високого рівня захисту навколишнього природного середовища та сприяння інтеграції екологічних аспектів у процес підготовки й ухвалення проектів і програм [4].

Директива 2001/42/ЄС має особливе значення для України, оскільки вона стала частиною процесу гармонізації законодавства нашої держави з європейськими стандартами. Крім того, Директива зобов'язує країни, які її прийняли, здійснювати ретельну оцінку екологічних ризиків до того, як рішення щодо стратегій і планів будуть ухвалені, дозволяє попередити негативні екологічні наслідки, а також забезпечити збереження екосистем.

З точки зору національного законодавства, Україна також активно впроваджує СЕО у свою правову систему.

Серед державних законодавчих актів основним є Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку», який встановлює правові засади здійснення СЕО для документів державного планування. Згідно з цим законом, оцінка проводиться для містобудівної документації на всіх етапах планування та розробки проєктів, що можуть мати довгостроковий і суттєвий вплив на навколишнє середовище, наприклад, комплексні плани просторового розвитку територій територіальних громад, генеральні плани населених пунктів, плани зонування територій, детальні плани територій тощо. Важливим є те, що закон чітко визначає етапи проведення СЕО, порядок залучення громадськості, а також вимоги до екологічного звіту, який є основним документом для оцінки наслідків запланованих дій [29].

Також одним із важливих документів є Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 18 жовтня 2023 року № 705 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо здійснення стратегічної екологічної оцінки містобудівної документації».

Розробка Методичних рекомендацій має на меті сприяти сталому розвитку, забезпечивши охорону навколишнього середовища, захист здоров'я населення та безпеки його життєдіяльності. Також рекомендації спрямовані на інтеграцію екологічних вимог у процес підготовки та затвердження містобудівної документації із обов'язковим урахуванням висновків звітів із СЕО.

Стратегічна екологічна оцінка повинна гарантувати, що у процесі просторового планування буде максимально посилено позитивний вплив містобудівної

документації на стан довкілля та здоров'я людей, і водночас мінімізовано потенційні негативні наслідки.

Ці Методичні рекомендації пропонуються до застосування центральними й місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, фахівцями й науковцями, залученими до консультаційних процесів, і представниками громадськості, що братимуть участь у проведенні стратегічної екологічної оцінки містобудівної документації [21].

Крім Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» та Методичних рекомендацій щодо здійснення стратегічної екологічної оцінки містобудівної документації, регулювання СЕО здійснюється через закони у сфері охорони довкілля та містобудування.

Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» тісно пов'язаний із СЕО, оскільки він також має на меті визначення екологічних ризиків, які можуть виникнути внаслідок реалізації проєктів. Закон визначає правові й організаційні основи проведення оцінки впливу на довкілля з метою запобігання його деградації, забезпечення екологічної безпеки, охорони навколишнього природного середовища, а також раціонального використання та відновлення природних ресурсів. Він регулює порядок ухвалення рішень щодо здійснення господарської діяльності, яка може суттєво впливати на стан довкілля, враховуючи державні, громадські та приватні інтереси [26].

Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» чітко визнає обов'язковість проходження процедури стратегічної екологічної оцінки під час розроблення містобудівної документації. Закон передбачає, що результати стратегічної екологічної оцінки повинні бути враховані при її затвердженні, а також містити пропозиції щодо запобігання або зменшення негативного впливу на довкілля і здоров'я населення [27].

Нормативна база визначає порядок проведення СЕО, права та обов'язки замовників і розробників, механізми участі громадськості, а також основні вимоги до оцінки впливу на довкілля і раціонального використання земельних ресурсів.

1.3. Порядок проведення СЕО: учасники процесу та їхня роль

Стратегічна екологічна оцінка проводиться під час підготовки документа державного планування, але до того, як його подадуть на затвердження.

Учасниками процесу стратегічної екологічної оцінки є:

1) замовник що ініціює розроблення документа державного планування та проведення СЕО. Це може бути орган місцевого самоврядування, тобто виконавчий комітет сільської/селищної/міської ради, а в окремих випадках – управління архітектури або відділ містобудування при органів місцевого самоврядування;

2) центральні органи виконавчої влади у сфері СЕО:

- міністерство чи інший центральний орган, відповідальний за реалізацію екологічної політики – Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України (Міндовкілля);

- орган, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я – Міністерство охорони здоров'я України (МОЗ);

- обласні державні адміністрації, а також адміністрації міст Києва та Севастополя через свої профільні структурні підрозділи з питань охорони довкілля і здоров'я;

- відповідні органи виконавчої влади Автономної Республіки Крим у зазначених сферах;

3) органи виконавчої влади, які беруть участь у погодженні чи реалізації документа державного планування;

4) органи місцевого самоврядування, що представляють інтереси територіальних громад;

5) представники громадськості, які мають право брати участь в обговоренні, подавати зауваження і пропозиції;

6) країна, на території якої формується документ державного планування;

7) інша держава, на яку може вплинути реалізація цього документа, і яка залучається до міжнародної оцінки впливів на довкілля .

Відповідальність за організацію та проведення оцінки несе замовник документа.

Порядок здійснення стратегічної екологічної оцінки включає визначення її обсягу, підготовку відповідного звіту, організацію громадського обговорення та консультації, врахування отриманих висновків у фінальному планувальному документі, а також інформування про його затвердження і в подальшому моніторинг наслідків реалізації документа для здоров'я населення і довкілля. Уся процедура здійснюється відповідно до вимог законодавства [29].

Визначення обсягу СЕО

Для визначення ключових параметрів оцінки, таких як обсяг досліджень, методи, рівень деталізації інформації, що має бути у звіті, замовник складає заяву про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки. Її подають до Єдиного реєстру СЕО для консультацій із відповідними органами. Заяву також оприлюднюють для громадського обговорення.

Заява про обсяг СЕО має містити:

- 1) дані про замовника;
- 2) короткий опис типу та мети документації, зв'язок з іншими документами;
- 3) аналіз, наскільки документ впливає на види діяльності, що підлягають оцінці впливу на довкілля;
- 4) прогноз впливу на довкілля та здоров'я людей, території з охоронним статусом;
- 5) можливі альтернативи, включно з варіантом відмови від затвердження документа;
- 6) перелік необхідних досліджень і критерії оцінки;
- 7) пропозиції щодо заходів з уникнення або зменшення негативних наслідків;
- 8) структура і зміст майбутнього звіту;
- 9) орган, який приймає зауваження і термін їх подачі.

Оприлюднення заяви та проєкту документа відбувається через офіційний сайт замовника, а також шляхом внесення до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки. Інформація повинна бути відкритою для громадськості протягом усього періоду обговорення [29].

Замовник самостійно встановлює остаточний обсяг стратегічної екологічної оцінки та майбутнього звіту, орієнтуючись на обґрунтовану достатність, наявний бюджет, часові рамки та особливості документа державного планування [21].

Складання звіту про СЕО

Визначення остаточного варіанту звіту про стратегічну екологічну оцінку здійснюється замовником після аналізу всіх пропозицій, отриманих під час громадського обговорення початкової заяви щодо обсягу СЕО, а також зауважень відповідних органів. Такий звіт формується ще до затвердження документа державного планування, підлягає внесенню до Єдиного реєстру СЕО та повинен включати наступні компоненти з урахуванням рівня деталізації планового документа, наявних знань і доступних оцінювальних методик:

1) опис мети і змісту плану, а також його зв'язків з іншими подібними документами;

2) оцінка актуального стану довкілля та здоров'я населення, а також передбачення їх можливих змін у разі неухвалення документа;

3) характеристика довкілля та соціально-екологічної ситуації в зонах потенційного впливу;

4) визначення ключових екологічних викликів, включаючи ризики для здоров'я, особливо в межах охоронюваних територій;

5) опис існуючих екологічних зобов'язань (національного та міжнародного рівнів), що стосується відповідного плану, та шляхи їх урахування;

6) аналіз очікуваних впливів на довкілля і здоров'я людей (у коротко-, середньо- й довгостроковій перспективі), включаючи всі види наслідків – позитивні, негативні, постійні або тимчасові;

7) заходи, заплановані для запобігання або зменшення потенційно шкідливих ефектів реалізації плану;

8) пояснення вибору конкретного варіанта серед розглянутих альтернатив і опис процедури оцінювання, з акцентом на труднощі (наприклад, обмеженість даних);

9) стратегія моніторингу впливів плану на навколишнє середовище і здоров'я;

10) характеристика можливих транскордонних наслідків, якщо такі існують;

11) стислий, доступний для широкого загалу, викладу всього змісту звіту.

Звіт повинен бути підписаний усіма його розробниками із зазначенням їх професійної компетенції.

У контексті містобудівної документації, розділ «Охорона навколишнього природного середовища» вважається відповідником звіту про СЕО і має відповідати наведеним вище вимогам [29].

Складання звіту зі стратегічної екологічної оцінки доцільно здійснювати за участі фахових інженерів-екологів і спеціалістів у сфері громадського здоров'я. Це обумовлено тим, що підготовка такого документа потребує глибоких знань у галузі санітарного й природоохоронного законодавства, володіння методиками аналізу екологічних ризиків і впливів, а також здатності розробляти ефективні заходи для попередження, мінімізації або пом'якшення потенційної шкоди довкіллю та здоров'ю людей [37].

Громадське обговорення в межах стратегічної екологічної оцінки

Замовник повинен вчасно забезпечити громадськості можливість брати участь у процесі СЕО, надаючи доступ до всіх альтернативних рішень.

Проект документа та звіт про СЕО мають бути оприлюднені на офіційному сайті замовника, а також внесені до Єдиного реєстру з метою збирання громадських пропозицій чи зауважень.

Обов'язок повідомити про оприлюднення цих документів покладається на замовника. Повідомлення повинно включати:

- повну назву і короткий опис документа державного планування;
- дані про орган, який ухвалюватиме документ;
- опис процедури обговорення;
- місце, час і формат громадських слухань;
- контактну інформацію для отримання доступу до документів і подання пропозицій і зауважень;
- вказівку на наявність екологічної інформації, зокрема щодо здоров'я населення;

- відомості про транскордонні консультації.

Строк обговорення визначає замовник. У межах визначеного періоду громадяни можуть надати пропозиції чи зауваження до документа державного планування і звіту про СЕО, які обов'язково мають бути розглянуті та враховані і внесені до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки або аргументовано відхилені.

Після завершення обговорення замовник готує підсумкову довідку, де описує враховані або відхилені пропозиції, аргументує вибір остаточного варіанту документа та звіту про стратегічну екологічну оцінку й додає протоколи слухань та письмові зауваження. Цей документ також вноситься до реєстру СЕО.

Консультації з виконавчими органами

Замовник розміщує у Єдиному реєстрі стратегічної екологічної оцінки проект документа державного планування, звіт СЕО і повідомлення про їх оприлюднення для проведення консультацій із визначеними державними органами.

У випадку проведення СЕО містобудівної документації, графічні матеріали передаються у паперовому вигляді протягом п'яти днів з дня внесення їх до реєстру до відповідних органів, які, у свою чергу, з дня отримання матеріалів надають свої пропозиції/зауваження замовнику, шляхом внесення їх до реєстру стратегічної екологічної оцінки. Якщо відповідь не надана – вважається, що зауважень немає.

Усі отримані пропозиції мають бути обов'язково розглянуті. Замовник приймає рішення про їх врахування або відхилення з поясненням.

За результатами консультацій складається довідка, яка фіксує отримані зауваження та спосіб їх врахування у документі державного планування й у звіті про СЕО. Довідка вноситься замовником до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки.

Публікація документа державного планування

Упродовж п'яти робочих днів після затвердження документа державного планування, замовник зобов'язаний:

- розмістити затверджений документ на власному офіційному веб-ресурсі;
- внести його до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки;

- оприлюднити рішення про затвердження документа державного планування;
- опублікувати заходи, передбачені для спостереження за впливом реалізації документа;
- надіслати письмове повідомлення про це до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища щодо стратегічної екологічної оцінки – Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України.

Здійснення моніторингу

У межах своїх повноважень замовник проводить щорічний моніторинг екологічних наслідків реалізації затвердженого документа державного планування, зокрема щодо впливу на стан здоров'я населення [29].

Для організації процесу моніторингу замовник має право прийняти рішення про створення спеціалізованих експертних груп, відповідальних за проведення такого моніторингу, а також встановити їх персональний склад і правила роботи [23].

Результати такого спостереження:

- публікуються на офіційному сайті замовника в мережі Інтернет;
- додаються до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки.

У разі виявлення шкідливих впливів на довкілля чи здоров'я людей, які не були передбачені у звіті про СЕО, замовник повинен негайно вжити відповідних заходів для їх усунення або мінімізації [29].

Висновки до розділу 1

СЕО є обов'язковим етапом при розробці документів, що мають вплив на використання земельних ресурсів, зокрема комплексних планів просторового розвитку територіальних громад.

Стратегічна екологічна оцінка в Україні регламентується комплексом нормативно-правових актів, які визначають не лише екологічні вимоги, а й інтегрують положення що стосуються просторового планування.

СЕО проводиться до затвердження документа державного планування. Вона включає аналіз впливу на довкілля та здоров'я людей, громадське обговорення, консультації з органами влади, підготовку звіту та моніторинг наслідків реалізації. Відповідальність за весь процес несе замовник.

РОЗДІЛ 2. КОМПЛЕКСНИЙ ПЛАН ТЕРИТОРІЇ ГРОМАДИ ЯК ОСНОВА ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ

2.1. Комплексний план: сутність, структура та завдання

Комплексний план просторового розвитку території територіальної громади – це сучасний формат містобудівної та земельної документації, запроваджений після ухвалення Верховною Радою України закону від 17.06.2020 р. № 711-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель» [19]. Він поєднує підходи просторового розвитку та землеустрою, спрямовані на ефективне й збалансоване використання територій громад [33].

Згідно із Законом України «Про регулювання містобудівної діяльності» комплексний план просторового розвитку території територіальної громади є містобудівною документацією і документацією із землеустрою. Він визначає організацію планування, функціональне використання території, а також основні напрямки формування єдиної системи громадських послуг, дорожньої інфраструктури, інженерних мереж, благоустрою та інженерної підготовки. Крім того, він включає заходи з цивільного захисту, охорони земель, збереження природного середовища, формування екомережі, захисту культурної спадщини та збереження традиційного вигляду населених пунктів. Комплексний план також встановлює порядок реалізації прийнятих рішень, зокрема поетапне освоєння території [27].

Комплексний план просторового розвитку поєднує десять видів землевпорядної і містобудівної документації (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Види документації, що поєднані в комплексному плані.

Розроблено автором за даними [33].

Комплексний план охоплює всю територію громади, але коли громада включає тільки територію населеного пункту його розробка не передбачається.

Такий вид документації забезпечує узгоджене прийняття рішень для гармонійного просторового розвитку населених пунктів та території за їх межами.

Розробка та затвердження комплексного плану спрямовані на сталий розвиток громади, з дотриманням балансу державних, громадських і приватних інтересів, а також, за наявності, врахування концепції інтегрованого розвитку території [27].

Комплексний план просторового розвитку території територіальної громади, окрім планувальних рішень, що визначають перспективне використання її території, також включає:

1) генеральний план населеного пункту, що є адміністративним центром громади;

2) інші генеральні плани та детальні плани територій, які були ухвалені до затвердження комплексного плану, за умови, що вони:

- відповідають чинному законодавству;
- не суперечать рішенням, передбаченим у комплексному плані;
- офіційно визнані узгодженими;
- підлягають включенню до його складу.

3) генеральні плани населених пунктів, розташованих у межах громади, розроблення яких передбачене рішенням про затвердження комплексного плану, такі документи автоматично стають частиною комплексного плану після їх ухвалення;

4) планувальні рішення з генеральних планів інших населених пунктів і детальні плани територій, що розташовані в межах громади;

5) детальні плани території у межах громади, які також приєднуються до комплексного плану одночасно з моментом їх затвердження;

6) межі функціональних зон, встановлені на всій території громади, із визначенням умов забудови та принципів організації простору в межах кожної зони. Зонування населених пунктів виконується у складі генеральних планів і включається до комплексного плану разом із їх затвердженням;

7) історико-архітектурні опорні плани для населених пунктів. Такі плани входять до складу комплексного плану як невід'ємна частина відповідного генерального плану;

8) планувальні рішення детальних планів територій, на яких заплановано розмістити:

- об'єкти соціальної інфраструктури;

- об'єкти, передбачені генеральною схемою планування території України та схемою планування області;

- об'єкти, для розташування яких здійснюється примусове відчуження земельних ділянок з мотивів суспільної необхідності;

- інші об'єкти, які замовник визначив у завданні на проектування;

9) результати топографо-геодезичних досліджень, що використовуються для створення картографічної основи;

10) зведену інформація про земельні угіддя із розподілом за власниками та користувачами земельних ділянок;

11) перелік обмежень у землекористуванні, а також перелік земельних ділянок, на які поширюються такі обмеження;

12) узагальнену схему розміщення земельних ділянок, що перебувають у приватній чи публічній власності або тимчасовому користуванні, а також ділянок, що ще не передані у власність чи користування;

13) карту розподілу земель за категоріями, формами власності, видами користування (у тому числі з зазначенням речових прав), а також видом угідь і наявними обмеженнями чи обтяженнями [24, 25, 27].

Комплексний план просторового розвитку територіальної громади виконує системну та координуючу функцію в управлінні територією. Він поєднує стратегічні цілі, містобудівні рішення, екологічні вимоги і соціально-економічні пріоритети. Комплексний план охоплює всю територію громади та вирішує такі ключові завдання:

1) встановлює призначення територій з урахуванням їх функціонального використання;

2) передбачає розміщення об'єктів соціальної, транспортної та інженерної інфраструктури для забезпечення потреб населення;

3) сприяє створенню комфортного та безпечного життєвого простору для мешканців громади;

4) формує умови для розвитку підприємництва та стимулювання інвестиційної активності на місцевому рівні.

Розробка комплексного плану складається з трьох етапів:

1. Підготовчий. Даний етап територіальна громада здійснює самостійно. Спочатку ухвалюється рішення про розробку комплексного плану і створюється робоча група – тимчасовий консультативно-дорадчий орган, який координує громадське обговорення та формування технічного завдання. До складу цієї групи мають увійти представники різних ланок місцевої влади, підприємств, установ, громадських організацій і небайдужих громадян. Далі відбувається організація закупівель і планування робіт: громада проводить закупівельні процедури відповідно до законодавства (тендери) для вибору виконавця, який розроблятиме комплексний план. Після цього оприлюднюється детальний графік майбутніх дій [17, 33].

2. Основний. Цей етап розпочинається з того, що замовник (орган місцевого самоврядування) надає розробнику вихідні дані та доступ до державних реєстрів і кадастрів, створюється картографічна основа. Потім проводиться стратегічна екологічна оцінка: формується заява про обсяг СЕО для отримання пропозицій та зауважень громадськості. Формується планувальні рішення для території громади і виконуються землепорядні роботи. Відбувається публічне оприлюднення проекту комплексного плану, аналіз і обробка отриманих пропозицій фізичних і юридичних осіб, публікація результатів розгляду. Далі проводяться громадські слухання, складається протокол, який публікується у відкритому доступі. Відбувається попередній розгляд проекту комплексного плану архітектурно-містобудівною радою та узгодження його із суміжними громадами [33].

3. Завершальний. Комплексний план просторового розвитку території територіальної громади проходить експертизу, потім його затверджують на сесії ради і оприлюднюють на Єдиному державному порталі відкритих даних, веб-сайті

Міністерства розвитку громад та територій України (Мінрегіон), офіційному сайті ради громади й виконавчого комітету та геопорталі територіальної громади [17].

2.2. Інтеграція стратегічної екологічної оцінки в комплексний план

Один із найважливіших аспектів стратегічної екологічної оцінки – це інтеграція екологічних чинників у процес формування стратегій, програм і планів. Зокрема, сучасне планування розвитку територій передбачає баланс між економічними, соціальними та екологічними аспектами.

Головна мета стратегічної екологічної оцінки полягає в тому, щоб мінімізувати або повністю запобігти негативним наслідкам, які може спричинити реалізація документа державного планування, а також посилити його позитивний вплив на стан довкілля та здоров'я мешканців громади.

СЕО є важливим інструментом для узгодження планувальних рішень із глобальними Цілями сталого розвитку до 2030 року. Вона дозволяє не лише виявити потенційні ризики, але й у разі потреби – скоригувати пріоритети громади на довгострокову перспективу.

На рівні місцевого самоврядування екологічна оцінка дає змогу всебічно проаналізувати можливі екологічні та соціальні наслідки реалізації положень комплексного плану. Крім того, СЕО дозволяє зіставити очікувані ефекти від цього документа з уже існуючим впливом на навколишнє середовище, а також із прогнозованими наслідками реалізації інших стратегій і програм, що діють у межах громади [35].

Стратегічна екологічна оцінка є невід'ємною складовою комплексного плану, яка допомагає замовникам і розробникам оцінити, наскільки безпечними та екологічно обґрунтованими є запропоновані рішення щодо розвитку території. Її основне завдання – забезпечити створення таких умов, за яких розвиток громади буде гармонійним безпечним для довкілля та здоров'я людей [33].

У структурі комплексного плану просторового розвитку території територіальної громади розділ «Охорона навколишнього природного середовища» виконує функцію звіту про стратегічну екологічну оцінку.

Основна мета цього розділу полягає у виборі найбільш екологічно безпечних та доцільних планувальних рішень, які дозволяють уникнути суттєвого погіршення стану довкілля, забезпечити збереження чутливих природних екосистем і захистити населення від надмірного антропогенного навантаження.

Це особливо актуально у випадках, коли планується розміщення потенційно небезпечних виробництв або розгортання певних видів діяльності в екологічно важливих зонах, що може призвести до негативних наслідків для природи та здоров'я людей [35].

Важливо, щоб усі планувальні рішення в комплексному плані:

- базувалися на екологічних критеріях безпечності;
- враховували наявні природні обмеження;
- містили варіанти з різним рівнем впливу з їх описом і порівнянням;
- передбачали механізм моніторингу наслідків реалізації плану [33].

Відтак, під час проведення оцінки, після формування переліку питань для аналізу, необхідно виконати кілька змістовних блоків роботи, структура яких відображені у заяві про визначення обсягу СЕО та у відповідному звіті:

1. Збір вихідної інформації та аналітика. На цьому етапі здійснюється вивчення актуальних даних про соціально-економічний розвиток громади, визначається найбільш відповідні методи аналізу для забезпечення обґрунтованих і неупереджених висновків про теперішній стан довкілля та потенційні зміни, які можуть виникнути внаслідок реалізації комплексного плану.

2. Опис поточного екологічного та санітарного стану території. Проводиться характеристика стану природного середовища та здоров'я населення, включаючи території, що потенційно можуть зазнати впливу внаслідок запланованих заходів. Це дозволяє визначити вразливі зони й екосистеми.

3. Аналіз і прогноз екологічного впливу планових рішень. Оцінюється, як саме положення комплексного плану вплинуть на окремі природні ресурси (воду, повітря,

грунти тощо) та на середовище в цілому. Розгляд ведеться як за окремими типами впливів, так і в комплексі. Також береться до уваги тривалість впливів – чи вони будуть короткостроковими (наприклад, лише під час будівництва), чи матимуть довготривалий характер (під час експлуатації об'єктів).

4. Розгляд альтернатив та розробка пом'якшувальних заходів. Розглядаються можливі альтернативні варіанти просторових рішень, які дозволять зменшити навантаження на природу, уникнути потенційних конфліктів у сфері використання природних ресурсів та забезпечити реалізацію комплексного плану в контексті сталого розвитку. Одночасно планується система моніторингу, яка дозволить відстежувати результати впровадження плану вносити корективи за потреби.

5. Залучення зацікавлених сторін та погодження рішень. Проводиться комунікація з громадськістю, місцевими жителями, представниками органів влади, під час якої обговорюються ключові положення плану, заплановані об'єкти та види діяльності. Консультації мають на меті досягнення консенсусу щодо рішень, які можуть впливати на довкілля і здоров'я населення [35].

Одним із ключових завдань звіту зі стратегічної екологічної оцінки є формування практичних рекомендацій для зменшення потенційно шкідливих впливів реалізації комплексного плану на навколишнє середовище та здоров'я людей, а також для посилення її позитивного ефекту. З цією метою критично важливо забезпечити інтеграцію рекомендацій звіту СЕО безпосередньо у проект документа державного планування.

У зв'язку з цим, замовнику доцільно дотримуватися таких підходів:

1. За необхідності ввести коригування до проекту комплексного плану, включивши до нього висновки та рекомендації, сформовані на основі звіту про СЕО. Як правило, такий звіт виконує роль аналітичного доповнення до планувальних рішень, обґрунтовуючи їх з позиції екологічної доцільності. При цьому слід уважно розглянути зауваження та пропозиції, отримані в рамках громадських слухань та консультацій з державними органами, з обов'язковим фіксуванням ступеня їх урахування у спеціальних довідках, як того вимагає Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку».

2. Оформити довідки за результатами громадського обговорення та консультації, у яких необхідно:

- звести та проаналізувати всі отримані пропозиції та зауваження;
- обґрунтувати вибір остаточного варіанту комплексного плану серед інших розглянутих альтернатив;
- надати пояснення щодо відхилення або часткового врахування окремих зауважень;
- долучити копії усіх письмових звернень що надійшли під час процедур.

У випадках, коли стратегічні документи розробляються без належного врахування екологічних аспектів, у майбутньому це може призвести до серйозних екологічних проблем: забруднення повітря, деградації земель, виснаження водних ресурсів тощо. СЕО допомагає уникнути таких наслідків.

Крім того, замовнику не слід приймати рішення про затвердження містобудівної документації або її змін, якщо у процесі СЕО виявлено незворотний негативний вплив її реалізації на довкілля чи здоров'я населення, і цей вплив відображено у світі про СЕО [21].

Таким чином, стратегічна екологічна оцінка сприяє створенню збалансованих стратегій, які враховують як економічні інтереси громади, так і необхідність охорони навколишнього середовища.

2.3. Виклики та проблеми розробки комплексних планів із врахуванням стратегічної екологічної оцінки

Ще до початку повномасштабної війни органи місцевого самоврядування зіштовхувалися з численними труднощами у процесі підготовки комплексних планів просторового розвитку територій територіальних громад, а з початком бойових дій ці проблеми лише поглибилися [40].

Врахування СЕО також супроводжується низкою викликів та проблем, що впливають на якість та ефективність прийняття рішень.

Серед основних викликів варто виділити такі:

1. Відсутність достатніх базових геоданих, нестача оновленої картографічної інформації, а також брак сучасних інструментів просторового планування, адаптованих до масштабу громад. Це унеможлиблює повноцінний аналіз території, що є основою для прийняття обґрунтованих екологічних і містобудівних рішень. Основою для підготовки звіту зі стратегічної екологічної оцінки, а також для всебічного врахування природних умов, екологічної ситуації та містобудівних рішень виступають геоінформаційні технології. Застосування геоінформаційних методів дає змогу здійснювати інтегрований аналіз різних просторових даних, включаючи доступні супутникові знімки. Структурування цих даних у середовищі геоінформаційних систем дозволяє забезпечити найповніше та найкомплексніше оцінювання потенційного впливу проектних рішень на майбутній стан території, що планується [35].

2. Складнощі з технічним забезпеченням інтеграції розробленої документації до Державного земельного кадастру та містобудівних кадастрів. Ця проблема ускладнює офіційну легалізацію та практичне застосування результатів СЕО й комплексного планування. Без повноцінної інтеграції у кадастрові системи інформація про зонування, обмеження, цільове призначення земель чи охоронні зони залишаються формальною і не використовується в реальному управлінні територією. Це знижує ефективність прийняття управлінських рішень, створює правову невизначеність і відкриває шлях до зловживань або помилок у користуванні землями [40].

3. Труднощі забезпечення доступу до необхідних вихідних даних для здійснення стратегічної екологічної оцінки та проблеми з доступом до актуальної екологічної інформації. Наявність повних, детальних, актуальних і достовірних вихідних даних є критично важливою умовою для якісного виконання стратегічної екологічної оцінки. Проте саме забезпечення такого оптимального інформаційного базису на сьогодні залишається однією з найсуттєвіших проблем, з якими стикаються фахівці в процесі реалізації СЕО [35]. Ефективна стратегічна оцінка передбачає використання достовірної та актуальної інформації про стан

навколишнього середовища, рівень антропогенного навантаження, якість природних ресурсів, а також наявність територій, що мають природоохоронну цінність. Проте в реаліях українських громад така інформація часто є застарілою, неповною або взагалі відсутньою. Бракує відкритих баз даних, результатів екологічного моніторингу, геоінформаційних систем на місцевому рівні. Як наслідок, розробники комплексних планів і звітів з СЕО змушені використовувати загальні статистичні відомості або застарілі дані, що знижує якість екологічного аналізу та може призводити до недооцінки потенційних ризиків [32].

4. Дефіцит кваліфікованих кадрів. Одна з ключових проблем – обмежений кадровий потенціал у сфері стратегічної екологічної оцінки. Багато територіальних громад не мають у своєму штаті спеціалістів з питань екології, які здатні якісно оцінити вплив запланованих рішень на довкілля а незалежні експерти й організації, які займаються СЕО, не завжди мають достатній рівень міждисциплінарної підготовки. Враховуючи складність завдань стратегічної оцінки, до її проведення слід обов'язково залучати інженерів-екологів, фахівців із громадського здоров'я, аналітиків із досвідом у сфері екологічного права та просторового планування. Дефіцит кваліфікованих кадрів у галузі архітектури та містобудування також ускладнює формування професійної міждисциплінарної команди, здатний створити комплексне бачення розвитку громади з урахуванням інтересів усіх населених пунктів та зацікавлених сторін [40].

5. Обмежена інтеграція екологічних висновків у зміст комплексних планів. Навіть при проведенні повноцінної процедури СЕО її результати не завжди адекватно інтегруються в основну частину комплексного плану просторового розвитку. Зокрема рекомендації щодо обмежень у забудові, збереження природних територій або режимів використання певних зон можуть ігноруватися в інтересах інвесторів або пріоритетів економічного розвитку. У таких випадках комплексні плани ризикують стати інструментами протилежними до сталого розвитку, а екологічна складова виконує лише номінальну роль.

6. Наявність застарілих або взагалі відсутність чинних містобудівних документів, таких як генеральні плани або детальні плани територій. Без актуальної

містобудівної документації унеможлиблюється достовірне планування просторового розвитку та визначення пріоритетів у використанні територій. Для СЕО це створює серйозні труднощі, оскільки немає чіткої вихідної інформації про цільове призначення земель, щільність забудови, розміщення інфраструктури тощо. У результаті це знижує точність оцінки впливів на довкілля та здоров'я населення, а також ускладнює розробку запобіжних або компенсуючих заходів.

7. Нестабільність просторової структури територіальних громад, що пов'язано з незавершеними процесами передачі земель у комунальну власність, а також з існуванням слабких громад, які можуть бути об'єднані з потужнішими сусідами через територіальну або фінансову неспроможність. Невизначеність просторових меж громади, а також потенційні зміни у структурі територій (об'єднання або укрупнення громад) створюють нестабільне середовище для прийняття довгострокових планувальних рішень. Для СЕО це означає, що оцінка потенційного впливу може бути проведена на підставі неточних або тимчасових даних, що знижує ефективність подальших управлінських рішень і ризикує зробити результати СЕО неактуальними вже на етапі реалізації плану [40].

8. Відсутність системного підходу до розроблення стратегічних документів на рівні органів місцевого самоврядування. У багатьох випадках спостерігається розрив між завданнями, закладеними у стратегіях розвитку територіальних громад, та проектними рішеннями, що містяться у комплексних планах просторового розвитку.

9. Потреба у відновленні державного фінансування (субвенцій) на розроблення комплексних планів і в активному залученні фінансової підтримки з боку міжнародних донорських організацій [40]. Також проведення СЕО, крім фінансових, потребує інших додаткових ресурсів: часових і людських. У невеликих громадах часто не вистачає коштів на повноцінне замовлення звітів, оплату праці експертів або організацію широкого обговорення. До цього додається тиск з боку керівництва на прискорення затвердження комплексного плану просторового розвитку для реалізації забудовницьких проєктів, що суперечить необхідності всебічного екологічного аналізу. Адміністративні бар'єри, затримки в погодженні, незрозуміла

процедура ухвалення також можуть негативно впливати на якість кінцевого документа.

Окремої уваги потребує питання інформаційного забезпечення при підготовці комплексних планів. Наявні дані часто є неповними або застарілими, що вимагає проведення додаткових землепорядних заходів, таких як інвентаризація земель. При цьому бракує чітко визначених методичних і методологічних підходів до здійснення землепорядних процедур у рамках розроблення комплексних планів. Це свідчить про нагальну потребу у створенні на загальнодержавному рівні нормативно-методичної бази, яка б регламентувала порядок виконання таких робіт [40].

Висновки до розділу 2

Комплексний план поєднує містобудівні та землепорядні рішення для всебічного і збалансованого розвитку територіальної громади. Він охоплює всі елементи планування інфраструктури, землекористування, охорони довкілля та збереження культурної спадщини.

СЕО є обов'язковою частиною комплексного плану, що забезпечує врахування екологічних та соціальних факторів під час планування розвитку громади. Вона дозволяє оцінити можливі негативні впливи, запропонувати пом'якшувальні заходи та внести корективи до проекту.

Громади стикаються з низкою бар'єрів: брак геоданих, нестача фахівців, проблеми інтеграції з кадастрами, відсутність оновленої інформації, слабка нормативна база та обмеження ресурси. Усе це ускладнює якісне врахування екологічних аспектів. Необхідні державна підтримка, цифровізація процесів і створення єдиних стандартів планування.

РОЗДІЛ 3. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОВЕДЕННЯ СТРАТЕГІЧНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ

3.1. Приклади успішної реалізації стратегічної екологічної оцінки в комплексних планах територіальних громад

На сьогодні в Україні активно триває процес розроблення комплексних планів просторового розвитку територій територіальних громад, що є ключовим інструментом для сталого розвитку та ефективного управління територіями.

В умовах глибоких реформ у сфері містобудування та процесу децентралізації, кожна територіальна громада в Україні зобов'язана створити власний комплексний план – стратегічний документ, що стане основою для ефективного управління територією, залучення інвестицій та раціонального використання природних і інфраструктурних ресурсів.

Розроблення комплексного плану просторового розвитку – це інструмент для забезпечення сталого розвитку, узгодження інтересів громади, держави, бізнесу та охорони навколишнього середовища. Такі плани покликані замінити застарілі генеральні плани населених пунктів і створити єдину систему управління територією громаду з урахуванням її ресурсного потенціалу та стратегічних пріоритетів.

Таким чином, на громади покладається відповідальність не лише за розвиток, а й за збалансоване просторове планування, яке дозволяє уникати конфліктів землекористування, забезпечує екологічну безпеку, сприяє формуванню якісного життєвого середовища та адаптації до кліматичних змін [5].

На сьогодні десятки громад уже завершили розробку комплексних планів просторового розвитку та провели стратегічну екологічну оцінку або перебувають на активній стадії підготовки даних проєктів.

Наступні громади уже мають створені комплексні плани та звіти про СЕО:

1. Меджибізька ТГ Хмельницького району Хмельницької області має перший в Україні комплексний план, який пройшов усю процедуру, передбачену чинним

законодавством. Його розробку було ухвалено рішенням сесії Меджибізької селищної ради від 23.12.2021 р.

Комплексний план просторового розвитку території Меджибізької територіальної громади складається з пояснювальних записок у двох томах, звіту стратегічної екологічної оцінки, розділів інженерно-технічних заходів цивільного захисту на мирний час та особливий період, планувальних рішень генеральних планів с. Ставниця, с. Шкрубів, с. Волосівці, с. Русанівці та схеми містобудівної землевпорядної частин (додаток А).

У рамках розроблення проекту комплексного плану був виконаний окремий звіт про стратегічну екологічну оцінку, в якому детально проаналізована та досліджена інформація щодо стану довкілля, природних ресурсів та умов. Звіт складається з 11 розділів (додаток Б).

У звіті зазначено, якщо комплексний план просторового розвитку території Меджибізької територіальної громади не буде затверджено, це призведе до:

- відсутності довгострокової стратегії цілісного просторового розвитку населених пунктів як єдиної системи розселення і території за їх межами;
- неефективного планування та функціонального зонування всієї території громади, без встановлення обмежень на використання території навколо режимоутворюючих об'єктів;
- хаотичної забудови на території всієї громади та порушення санітарно-нормативних вимог;
- продовження несприятливих тенденцій щодо повітряного стану та збільшення обсягів викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря;
- погіршення стану всіх компонентів довкілля через відсутність комплексної системи санітарного очищення всіх населених пунктів громади;
- нереалізованість державних, регіональних та громадських інтересів [3].

Комплексний план просторового розвитку затверджено Меджибізькою селищною радою 23 жовтня 2024 року [12].

2. Роганська та Пісочинська ТГ Харківського району Харківської області – одні з перших громад, які взяли участь у пілотному проекті з підготовки комплексних

планів. У межах цієї ініціативи були створені цифрові картографічні бази та визначено пріоритетні напрямки розвитку територій. Розробка проєктів комплексних планів реалізовується за підтримки програми USAID з аграрного та сільського розвитку – АГРО з березня 2021 р. [14, 15].

До комплексного плану Роганської територіальної громади входять стратегія просторового розвитку території, план реалізації містобудівної документації, планувальні рішення генеральних планів населених пунктів і детальних планів територій, розділ «Охорона навколишнього природного середовища», що є звітом СЕО, інженерно-технічні заходи цивільного захисту на мирний час і на особливий період та графічні матеріали [13].

До комплексного плану Пісочинської територіальної громади входить наступна документація: Стратегія просторового розвитку території, розділи «Інженерне забезпечення території, трубопровідний транспорт та телекомунікації», «Інженерно-технічні заходи цивільного захисту на особливий період» та «Інженерно-технічні заходи цивільного захисту на мирний час», розділ «Охорона навколишнього природного середовища» (звіт про стратегічну екологічну оцінку), бази геоданих, план реалізації комплексного плану та графічні матеріали [11].

Під час підготовки звітів зі стратегічної екологічної оцінки щодо комплексного плану просторового розвитку кожної територіальної громади було здійснено ґрунтовне вивчення природно-географічних характеристик території. Визначено ключові екологічні ризики, що можуть виникнути в результаті впровадження планувальних заходів, проаналізовано їхній можливий розвиток у часі та сукупну дію на довкілля.

Для забезпечення належного екологічного контролю запропоновано методичні основи моніторингу стану навколишнього природного середовища із розподілом за основними компонентами: атмосферне повітря, водні ресурси та ґрунти.

Оцінювання стану довкілля та передбачення наслідків впливу на нього здійснювалися із застосуванням сучасних інформаційних технологій, що забезпечили просторову візуалізацію та аналітичну обробку даних.

Містобудівні рішення сприяють збереженню навколишнього природного середовища шляхом провадження продуманого функціонального зонування, формування санітарно-захисних зон, виокремлення ділянок, що належать до природно-заповідного фонду, а також підтримання екологічної рівноваги між організованими та природними ландшафтами.

Звіти, відповідно до законодавства, складаються з 11 розділів.

Особливістю стратегічної екологічної оцінки Роганської громади є наявність підрозділу «Наслідки бойових дій для навколишнього середовища». На території Роганської ТГ відбувалися масштабні бойові дії, внаслідок чого громада зазнала значних артилерійських та авіаційних обстрілів. Було зафіксовано понад 900 вирв, спричинених вибухами, їх просторове скупчення дозволило ідентифікувати найбільш уражені ділянки (додаток В). У звіті СЕО описано, як саме вплинули воєнні дії на навколишнє середовище [13].

Сатанівська територіальна громада Хмельницького району Хмельницької області вже пройшла етап визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки та провела громадське слухання щодо Проектного плану та схеми проектних обмежень у використанні земель комплексного плану просторового розвитку [8].

У наступних громадах тільки відбулась стратегічна сесія з формування завдання на розробку комплексного плану просторового розвитку:

1. Менська міська ТГ Корюківського району Чернігівської області;
2. Ніжинська міська ТГ Ніжинського району Чернігівської області;
3. Шацька селищна ТГ Ковельського району Волинської області;
4. Деснянська селищна ТГ Чернігівського району Чернігівської області;
5. Понорницька селищна ТГ Новгород-Сіверського району Чернігівської області;
6. Новоборівська селищна ТГ Житомирського району Житомирської області;
7. Визирська сільська ТГ Одеського району Одеської області;
8. Сенчацька сільська ТГ Миргородського району Полтавської області;
9. Степанецька сільська ТГ Черкаського району Черкаської області.

За даними Міністерства розвитку громад та території України, до кінця 2024 року комплексні плани планувалися розробити у 600 громадах.

Хоча цей термін нині продовжено до 2028 року, чимало громаду вже зараз свідомо прискорюють цей процес, розуміючи його значення для залучення інвестицій, податкового планування, розробки інженерної інфраструктури та збереження природного середовища [9].

3.2. Передумови та рекомендації щодо проведення стратегічної екологічної оцінки при підготовці комплексного плану Степанецької територіальної громади

Передумовами для проведення СЕО комплексного плану Степанецької територіальної громади є:

1. Законодавча база:

- Закон України від 20.03.2018 р. № 2354-VIII «Про стратегічну екологічну оцінку»;

- Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI «Про регулювання містобудівної діяльності»;

- Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 18.10.2023 р. № 705 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо здійснення стратегічної екологічної оцінки містобудівної документації»;

- Постанова Кабінету Міністрів України від 01.09.2021 р. № 926 «Про затвердження Порядку розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації».

Відповідно до законодавства комплексний план підлягає стратегічній екологічній оцінці.

2. Вплив документів державного планування на довкілля та здоров'я населення.

3. Наявність цінних природних ресурсів на території громади.

Згідно з інформацією, оприлюдненою на офіційному сайті Степанецької територіальної громади, рада ухвалила рішення від 28.06.2024 № 34-51/IX «Про розроблення комплексного плану просторового розвитку території Степанецької сільської ради об'єднаної територіальної громади Черкаської області». Замовником розроблення визначено виконавчий комітет Степанецької сільської ради.

Наразі триває процес формування завдання на розроблення комплексного плану. Зокрема, 5 липня 2024 року Степанецькою сільською радою було оголошено про початок прийому заявок на участь у робочій групі, а 3 вересня було проведено перше засідання робочої групи, під час якого розпочато формування завдання для розробки комплексного плану просторового розвитку території [2, 16].

Подальшим етапом є формування технічного завдання, яке розробляється з урахуванням пропозицій робочої групи та затверджується відповідним рішенням органу місцевого самоврядування.

На виконавчий комітет та сектор містобудування і архітектури покладаються наступні обов'язки:

1. Спільно з робочою групою підготувати проєкт завдання на розроблення комплексного плану на основі матеріалів обговорення та відповідно до вимог нормативно-правових актів.
2. Оприлюднити попередній аналіз можливих наслідків реалізації комплексного плану.
3. Забезпечити повне виконання процедур стратегічної екологічної оцінки в межах розробки комплексного плану.
4. Організувати громадські слухання щодо врахування пропозицій мешканців у проєкті комплексного плану та звіті СЕО.
5. Узгодити проєкт комплексного плану з суміжними територіальними громадами в частині спільного використання територій та інтересів.
6. Забезпечити розгляд проєкту комплексного плану на засіданні архітектурно-містобудівної ради при управлінні містобудування та архітектури Черкаської РДА.
7. Передати проєкт комплексного плану до експертної організації для проходження професійної експертизи.

8. Подати розроблений та погоджений у встановленому порядку комплексний план на затвердження Степанецькій сільській раді.

Фінансове управління сільської ради повинно забезпечити фінансування робіт з розроблення комплексного плану в межах затвердженого бюджету на поточний рік [28].

Під час здійснення стратегічної екологічної оцінки доцільно застосовувати різні аналітичні підходи, зокрема: експертні оцінки в колективній формі, контрольні переліки, аналіз динаміки змін, SWOT-аналіз, аналіз цілей, впливові матриці, просторовий аналіз із використанням геоінформаційних систем, а також моделювання альтернативних сценаріїв розвитку.

У процесі участі громадськості доцільно використовувати такі інструменти, як інформування, консультації, анкетування, збір коментарів і проведення публічних обговорень. Ключову роль у процедурі СЕО відіграють консультації з громадськістю та уповноваженими державними органами [21].

Основою для проведення робіт зі стратегічної екологічної оцінки є збирання базових відомостей про природні умови території. Це, зокрема, стосується стану атмосферного повітря, кліматичних характеристик, ресурсів поверхневих і підземних вод, структури ґрунтів, а також особливостей флори, фауни та ландшафтів як інтегрованих природних систем. Не менш значущими є відомості про поточне землекористування та соціально-економічні умови регіону [35].

Рекомендації щодо складання Звіту зі стратегічної екологічної оцінки:

Розділ 1. Зміст та основні цілі документа державного планування, його зв'язок з іншими документами державного планування:

Тут доцільно вказати чинні законодавчі та нормативні акти, відповідно до яких виконано комплексний план, основну мету розроблення та його зв'язок з іншими документами державного планування, зокрема це можуть бути:

1) генеральні плани населених пунктів у межах території Степанецької територіальної громади Черкаського району Черкаської області, затверджені до затвердження комплексного плану (генеральні плани с. Степанці, с. Мартинівка, с. Ключники, с. Дарівка, затверджені рішенням Степанецької сільської ради ТГ

Черкаської області від 28.08.2019 р. № 22-53/VII та с. Беркозівка, с. Горобіївка, с. Копіювата, с. Малий Ржавець, с. Мельники, с. Полствин, с. Попівка, с. Таганча, с-ще Степанецьке актуалізовані рішенням Степанецької сільської ради ТГ Черкаської області від 28.06.2024 № 34-4/IX;

2) Стратегія розвитку Степанецької об'єднаної територіальної громади на 2019 - 2025 рр [39];

3) Стратегія розвитку Черкаської області на період 2021 - 2027 роки затверджена рішенням Черкаської обласної ради № 38-9/VII від 11.09.2020 року [30];

4) Комплексна програма охорони навколишнього природного середовища на території Степанецької сільської територіальної громади на 2024 - 2027 роки затверджена рішенням Степанецької сільської ради ТГ Черкаської області від 17.11.2023 р. № 28-39/IX;

5) Програма соціально-економічного розвитку Степанецької об'єднаної територіальної громади затверджена рішенням Степанецької сільської ради ТГ Черкаської області від 15.12.2023 № 29-23/IX;

6) Програма з благоустрою населених пунктів Степанецької ОТГ на 2021 -2025 роки затверджена рішенням Степанецької сільської ради ТГ Черкаської області від 26.02.2021 р. № 3-32/IX;

7) Програма управління відходами у Степанецькій сільській раді Черкаського району Черкаської області на 2022 - 2026 роки затверджена рішенням Степанецької сільської ради ТГ Черкаської області від 21.12.2022 р. № 21-2/IX;

8) Програма реконструкції, ремонту та утримання об'єктів вулично-дорожньої мережі Степанецької громади на 2021 - 2025 роки затверджена рішенням Степанецької сільської ради ТГ Черкаської області від 18.11.2020 № 1-12/IX;

9) інші документи стратегічного та програмного характеру, що визначають соціально-економічні пріоритети розвитку на національному, регіональному, районному та місцевому рівнях і охоплюють територію, для якої розробляється проект;

10) плани та стратегії, орієнтовані на досягнення цілей сталого розвитку шляхом впровадження заходів з охорони навколишнього середовища, забезпечення

екологічної безпеки та захисту здоров'я населення, а також інтеграції екологічних принципів у процеси просторового та соціального планування.

Розділ 2. Характеристика поточного стану довкілля, в тому числі здоров'я населення, та прогностичні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено:

Степанецька територіальна громада утворена шляхом об'єднання територіальних громад села Степанці, села Пилява, селища Степанецьке Степанецької сільської ради, села Полствин, села Малий Ржавець Полствинської сільської ради, села Мартинівка, села Дарівка, села Ключники Мартинівської сільської ради, села Таганча, села Поташня Таганчанської сільської ради, села Мельники, села Голяки Мельниківської сільської ради, села Беркозівка, села Лізки Беркозівської сільської ради, села Копіювата, селища Копіювате Копіюватської сільської ради, села Горобіївка, села Буда-Горобіївська Горобіївської сільської ради, села Попівка Попівської сільської ради, села Павлівка, села Ново-Українка Павлівської сільської ради. Адміністративним центром територіальної громади є село Степанці [34] (додаток Г).

Степанецька ТГ розташована у Черкаському районі Черкаської області. Населення складає 7016 осіб (100% сільське). Щільність населення області становить 19,0 осіб/км² [20].

Оцінка сучасного стану навколишнього середовища на території Степанецької ТГ включає комплекс дій зі збирання, узагальнення та аналізу інформації, яка є найважливішою з огляду на специфіку відповідної стратегічної екологічної оцінки. Такий аналіз може базуватися як на кількісних показниках, так і на якісних характеристиках, залежно від особливостей документа, доступності даних, а також методологічних підходів і аналітичних інструментів, що застосовуються для оцінки вихідних умов [21].

У процесі проведення СЕО необхідно проаналізувати можливі екологічні та соціальні наслідки впровадження комплексного плану, зокрема щодо таких аспектів:

- 1) стану атмосферного повітря та потенційних змін його якості:

Варто врахувати сучасний стан навколишнього середовища, у тому числі стану атмосферного повітря, адже наявна інформація з генеральних планів, стратегій розвитку, програм чи інших документів може бути застарілою і не відповідати реальному стану.

Рекомендовано звернути увагу на територію сіл Мартинівка, Степанці і Дарівка, оскільки тут розташовані сільськогосподарські підприємства, які мають вплив на територію населеного пункту, зокрема СТОВ «Степанці» (пташники до 1 млн бройлерів), ПрАТ «Миронівська птахофабрика», ТОВ «НВФ «Урожай», ТОВ «Канівське підприємство по відгодівлі худоби» та ферма в селянських (фермерських) господарствах (вівцеферма на 150 голів).

2) водних ресурсів, включаючи їх кількісні та якісні характеристики, а також особливості використання:

На території громади налічується 12 внутрішніх водойм, а також протікають річки Росава, Мартинка, Нехвороща, Синявка та Шевелуха. Загальна площа водойм становить 0,27 тис. га, що приблизно дорівнює 1% від території об'єднаної територіальної громади.

Варто взяти до уваги, що стан річок і підземних вод щороку погіршується. Це зумовлено низкою чинників: забрудненням промисловими викидами з підприємств, надмірною експлуатацією природних ресурсів, а також замуленням і заростанням водойм. Останні роки показують, що прісна вода є дефіцитом та існує проблема відсутності води.. В окремих випадках, навіть у свердловинах, вода з'являється лише на глибині понад 100 метрів.

Тому питання відновлення та збереження водних ресурсів є пріоритетним і першочерговим завданням, яке потребує негайного вирішення на території Степанецької громади.

Також слід звернути увагу на підприємства, які згадувалися вище.

3) кліматичних умов та вірогідних проявів кліматичних змін у межах відповідної території:

Кліматичні умови на території громади помірно континентальні та помірно вологі. Найчастіше тут панують вітри з північного заходу та південного сходу.

Зимовий період, зазвичай, м'який, із частими відлигами, а літо – тепле й комфортне, що створює сприятливі умови для ведення аграрної діяльності.

Місцевий рельєф представлений підвищеним плато, яке глибоко порізане долинами річок.

4) земельних і ґрунтових ресурсів, у тому числі в контексті використання мінеральних ресурсів і системи управління відходами:

Ґрунтовий покрив території громади здебільшого представлений типовими чорноземами, що створює сприятливі умови для впровадження органічного сільського господарства. Загальна площа сільськогосподарських угідь становить 18,5 тис. га, або 71% від усієї території. Із цієї площі на рілля припадає 15,3 тис. га (79,8%), сіножаті охоплюють 0,87 тис. га (5%), пасовища – 1,6 тис. га (8%), багаторічні насадження – 0,16 тис. га (0,01%), а перелоги – 0,49 тис. га (2,6%). Крім того, землі природоохоронного призначення займають 0,826 тис. га, що становить 3,5% території (рис. 3.1).

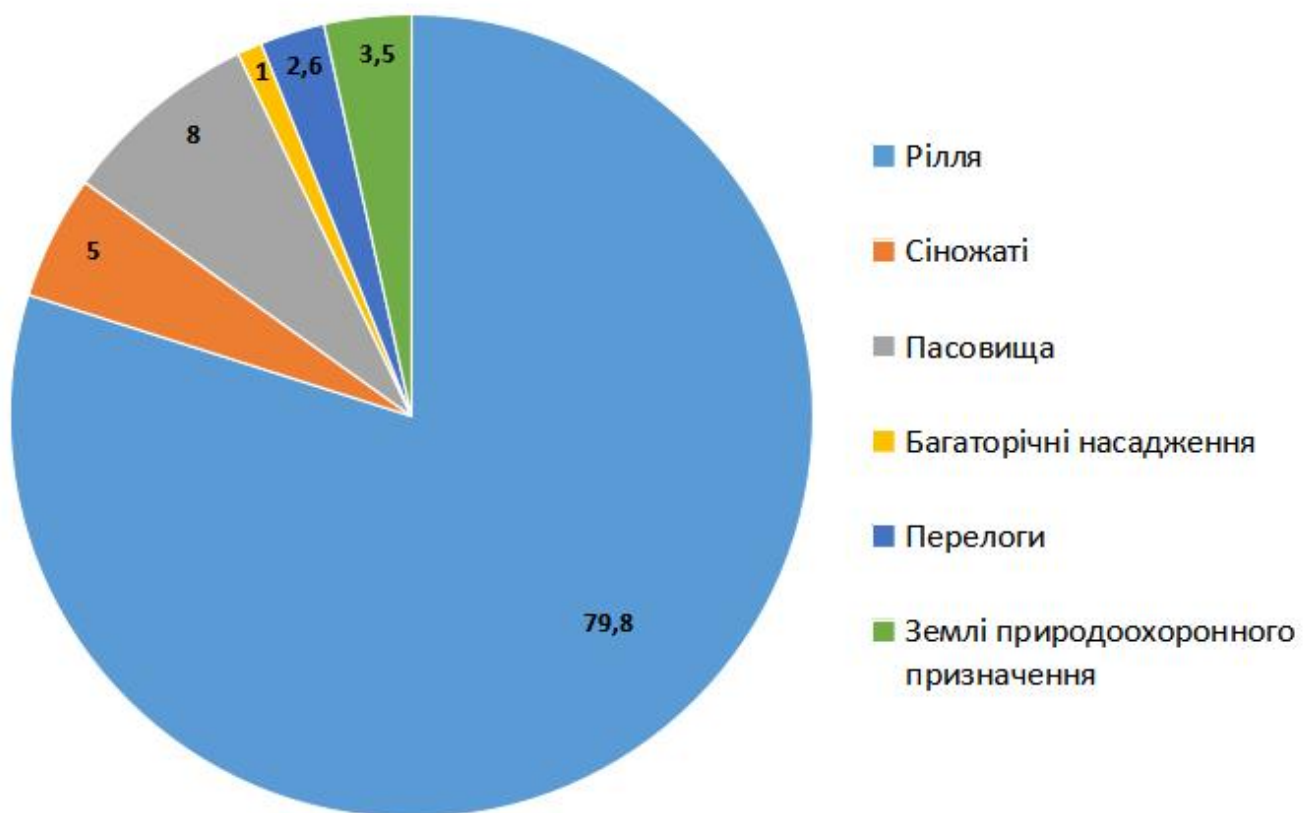

Рис. 3.1. Структура сільськогосподарських угідь Степанецької ТГ.

Розроблено автором за даними [39].

Інформацію щодо стану довкілля та здоров'я населення доцільно отримувати з таких основних джерел:

- 1) державні кадастри та реєстри;
- 2) загальнодержавні щорічні звіти, що висвітлюють екологічний стан навколишнього природного середовища в Україні;
- 3) аналітичні матеріали на обласному або регіональному рівні, присвячені екологічній ситуації;
- 4) екологічні характеристики регіонів, подані у вигляді екопаспортів;
- 5) офіційні звіти щодо стану громадського здоров'я та епідеміологічної ситуації в країні, а також регіональні статистичні звіти, які містять інформацію про показники захворюваності, санітарні умови та фактори життєвого середовища;
- 6) національні документи, що аналізують якість питної води та стан систем централізованого водопостачання в Україні [21] .

Розділ 3. Характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу:

У цьому розділі доцільно визначити території, що плануються для майбутнього містобудівного розвитку або іншого використання, і які потенційно можуть зазнати впливу внаслідок реалізації планованих змін, зокрема через зміну цільового призначення земель чи характеру використання.

У межах звіту зі стратегічної екологічної оцінки важливо надавати інформацію, яка безпосередньо стосується території, охопленої проектуванням, а не обмежуватись лише загальними відомостями про екологічний стан відповідного району чи області.

У випадках, коли детальна інформація щодо конкретної території відсутня, необхідно прямо вказати на це у звіті, пояснюючи, яким чином проводилась оцінка, зокрема з описом труднощів, таких як обмеженість даних або технічних ресурсів, що вплинули на повноту аналізу [21].

Це початкові напрацювання, створені за допомогою наявних вихідних даних, а для реалізації наступних розділів стратегічної екологічної оцінки потрібно дочекатися готовий проект завдання на розроблення комплексного плану, складений

робочою групою та отримати попередній аналіз можливих наслідків реалізації комплексного плану від виконавчого комітету Степанецької Ради, далі сформувавши заяву про визначення обсягу СЕО і вже потім формувати повноцінний звіт стратегічної екологічної оцінки.

Висновки до розділу 3

Стратегічна екологічна оцінка стала невід'ємною складовою процесу розроблення комплексних планів просторового розвитку територіальних громад в Україні. Приклади успішної реалізації в Меджибізькій, Роганській та Пісочинській ТГ демонструють, що поєднання просторового планування з екологічною оцінкою дозволяє громадам уникати екологічних ризиків, забезпечувати сталий розвиток, залучати інвестиції та формувати безпечне середовище для життя.

Органи місцевого самоврядування Степанецької територіальної громади вже розпочали формування технічного завдання на розробку комплексного плану та організаційні процедури, що свідчить про усвідомлений підхід до планування. Проведення СЕО дасть змогу виявити потенційні загрози довкіллю та здоров'ю населення, сприятиме прийняттю зважених рішень і забезпечить екологічну складову сталого розвитку громади. Степанецькій ТГ рекомендовано звернути увагу на такі екологічні проблеми: погіршення якості води, атмосферного повітря, проблеми поводження з відходами та необхідністю захисту природних об'єктів і врахувати їх у звіті стратегічної екологічної оцінки.

ВИСНОВКИ

Проаналізувавши викладене вище і дослідивши наявні наукові та публіцистичні джерела, нормативно-правові документи та практичні приклади, в ході написання кваліфікаційної роботи були зроблені наступні висновки:

1. Сутністю стратегічної екологічної оцінки є всебічне вивчення та прогнозування впливу реалізації державних планувальних документів на стан довкілля та здоров'я населення. Її головна ціль полягає в тому, щоб ще на етапі підготовки стратегічних рішень виявити потенційні екологічні ризики, розглянути альтернативи розвитку та забезпечити екологічну безпеку територій. Основною метою СЕО є збереження довкілля, гарантування безпечних умов для життя і здоров'я населення, а також інтеграція екологічних вимог у процесі розроблення та затвердження документів державного планування.

2. Нормативно-правове регулювання стратегічної екологічної оцінки в Україні базується на поєднанні міжнародних стандартів та національного законодавства:

1) на міжнародному рівні основу становлять: Конвенція Еспо, Протокол про стратегічну екологічну оцінку та Директива 2001/42/ЄС «Про оцінку впливу на стан довкілля окремих проектів та програм»;

2) на національному рівні ключовими документами є: Закони України «Про стратегічну екологічну оцінку», «Про оцінку впливу на довкілля», «Про регулювання містобудівної діяльності» та Методичні рекомендації щодо здійснення стратегічної екологічної оцінки містобудівної документації, затверджені Наказом Міндовкілля №705 від 18.10.2023 р.

3. Стратегічна екологічна оцінка відіграє ключову роль у формуванні комплексного плану територіальної громади. Її значення полягає в інтеграції екологічних чинників у процес підготовки документів державного планування. СЕО допомагає виявити екологічно вразливі території, проаналізувати можливі ризики, запропонувати альтернативні рішення й розробити заходи для зменшення шкідливих наслідків. Розділ «Охорона навколишнього природного середовища» у комплексному плані виконує роль звіту про СЕО. Саме через нього здійснюється оцінка доцільності планувальних рішень з точки зору екологічної безпеки.

4. У процесі розроблення комплексних планів просторового розвитку територіальних громад з урахуванням вимог стратегічної екологічної оцінки виникає низка викликів, серед яких варто виокремити відсутність актуальних геоданих, дефіцит достовірної екологічної інформації, нестачу кваліфікованих кадрів, застарілу містобудівну документація або її відсутність, формальний підхід до врахування екологічних рекомендацій. Вирішення цих проблем потребує розбудови відкритих екологічних баз даних, оновлення нормативної та методичної бази, підвищення фахового потенціалу громад і забезпечення реальної інтеграції екологічних міркувань у всі етапи просторового планування.

5. Аналіз практичного впровадження стратегічної екологічної оцінки у громадах України свідчить про поступове поширення цього інструменту як невід'ємної складової комплексного планування просторового розвитку. Перші реалізовані проєкти, зокрема у Меджибізькій, Роганській та Пісочинській територіальних громадах, демонструють ефективність інтеграції СЕО в містобудівну документацію та доводять її важливість для досягнення збалансованого просторового розвитку, збереження довкілля та попередження екологічних ризиків. Звіти СЕО в цих громадах охоплюють широкий спектр екологічних аспектів – від оцінки якості повітря та води до наслідків бойових дій для навколишнього середовища, як це зроблено у Роганській громаді.

6. Для проведення стратегічної екологічної оцінки у Степанецькій громаді наведені практичні пропозиції для складання трьох розділів звіту СЕО, зокрема наданий перелік документів з якими може бути пов'язаний комплексний план, характеристика поточного стану довкілля Степанецької ТГ та рекомендації, на що треба звернути увагу при розробці комплексного плану. Наприклад, окремої уваги потребує вплив підприємств на довкілля, стан атмосферного повітря та водних ресурсів і ситуація з накопиченням сміття в ненележних для нього місць. Реалізація наступних розділів звіту можлива лише після затвердженого завдання на розробку комплексного плану та сформованої заяви про визначення обсягу СЕО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрусевич А. Конвенція Еспо: транскордонна оцінка впливу на навколишнє середовище : Практ. посіб. для громадян та НУО. Європ. Екол. Бюро (ЕЕБ), Ресурс.-аналіт. центр «Сусп-во і довкілля», 2010. 28 с. URL: http://www.eco-forum.org/sites/default/files/files/espooguideua_0.pdf (дата звернення: 13.05.2025).
2. Відбулось засідання робочої групи з розробки Комплексного плану просторового розвитку території Степанецької сільської територіальної громади. *Степанецька громада*. URL: <https://stepanecka-gromada.gov.ua/news/1725401834/> (дата звернення: 13.05.2025).
3. Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту документа державного планування «Комплексний план просторового розвитку території Меджибізької територіальної громади Хмельницького району Хмельницької області». 2024.
4. Директива 2001/42/ЄС від 27.06.2001 Про оцінку впливу на стан довкілля окремих проектів та програм. *БУДСТАНДАРТ Online - нормативні документи будівельної галузі України*. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page?id_doc=60064 (дата звернення: 13.05.2025).
5. До кінця 2024 року шістсот громад мають розробити власні комплексні Плани просторового розвитку, – Олексій Чернишов. *Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/dokincyua-2024-roku-shistsot-gromad-mayut-rozrobiti-vlasni-kompleksni-plani-prostorovogo-rozvitku-oleksij-chernishov> (дата звернення: 13.05.2025).
6. Кейс-стаді. Стратегічна екологічна оцінка. Досвід упровадження в містах України. Федерація кан. муніципалітетів / Проект міжнар. техн. допомоги «Партнерство для розвитку міст», 2019. 41 с. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/529/Keys-Study-CEO.pdf> (дата звернення: 13.05.2025).
7. Козаченко Т. Стратегічна екологічна оцінка в Україні: проблеми та перспективи. *Державне управління. Інвестиції: практика та досвід № 16*. 2018. С. 99. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/16_2018/21.pdf (дата звернення: 13.05.2025).

8. Комплексний план просторового розвитку території Сатанівської територіальної громади. *Сатанівська територіальна громада*. URL: <https://satnivska-gromada.gov.ua/news/1723632878/> (дата звернення: 13.05.2025).

9. Комплексні плани просторового розвитку: нові терміни, нові виклики. *Новини Львова і Львівщини – Варіанти*. URL: <https://varianty.lviv.ua/publikatsiyi/kompleksni-planu-prostorovohorozvytku-novi-terminy-novi-vyklyky> (дата звернення: 13.05.2025).

10. Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 25.02.1991 : станом на 4 черв. 2004 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_272#Text (дата звернення: 13.05.2025).

11. Матеріали Комплексного плану просторового розвитку території Пісочинської територіальної громади. *Пісочинська селищна рада*. URL: <http://vlada.pp.ua/goto/aHR0cHM6Ly9kcml2ZS5nb29nbGUuY29tL2RyaXZlL2ZvbGRlcnMvMWxaYzZOS1RvNVlkMkRGMDFaV2p1R2FXZHFzN0llMEFoP3VzcD1zaGFyaW5n/> (дата звернення: 13.05.2025).

12. Меджибізька селищна рада повідомляє про затвердження документу державного планування "Комплексний план просторового розвитку території Меджибізької територіальної громади Хмельницького району Хмельницької області". *Меджибізька громада*. URL: <https://medzhybizka-gromada.gov.ua/news/1730119112/> (дата звернення: 13.05.2025).

13. Ознайомчі матеріали до комплексного плану просторового розвитку території Роганської територіальної громади Харківського району Харківської області. *Роганська селищна військова адміністрація*. URL: <http://vlada.pp.ua/goto/aHR0cHM6Ly9kcml2ZS5nb29nbGUuY29tL2RyaXZlL2ZvbGRlcnMvMXNsOFZ4YXVxbEM0UkJhNEtoN0kxTXZkVVgzNIBSV204P3VzcD1zaGFyaW5n/> (дата звернення: 13.05.2025).

14. Підготовка до реалізації пілотного проекту з розробки комплексних планів просторового розвитку. *Роганська селищна військова адміністрація*. URL: <https://roganska-gromada.gov.ua/news/1616134302/> (дата звернення: 13.05.2025).

15. Повідомлення про початок розроблення комплексного плану просторового розвитку території Пісочинської селищної територіальної громади та прийом пропозицій до нього. *Пісочинська селищна рада*. URL: <https://pisochinska-gromada.gov.ua/news/1712341548/> (дата звернення: 13.05.2025).

16. Повідомлення про початок розроблення комплексного плану просторового розвитку території Степанецької сільської ради об'єднаної територіальної громади Черкаської області. *Степанецька громада*. URL: <https://stepanecka-gromada.gov.ua/news/1720096493/> (дата звернення: 13.05.2025).

17. Практичні рекомендації з розробки системи управління електронними ресурсами за допомогою цифрових технологій, проектів просторового планування та інтегрованого підходу на прикладі Дружківської міської територіальної громади Донецької області. *United Nations Development Programme (UNDP) Ukraine*, 2023. 44 с. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-08/undp-ua-practical_recommendations_for_developing_a_community_electronic_resource_management_system.pdf (дата звернення: 13.05.2025).

18. Про внесення змін до деяких законів України щодо порядку здійснення стратегічної екологічної оцінки : Закон України від 03.11.2022 № 2717-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2717-20#Text> (дата звернення: 13.05.2025).

19. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель : Закон України від 17.06.2020 № 711-IX : станом на 9 черв. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/711-20#Text> (дата звернення: 13.05.2025).

20. Про затвердження комплексної програми охорони навколишнього природного середовища на території Степанецької сільської територіальної громади на 2024 - 2027 роки : Рішення від 17.11.2023 № 28-39/IX. URL: https://rada.info/upload/users_files/35777400/d6c5208b246ca131947c79208e1a9fd.d.rar (дата звернення: 13.05.2025).

21. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо здійснення стратегічної екологічної оцінки містобудівної документації : Наказ від 18.10.2023 № 705. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0705926-23#Text> (дата звернення: 13.05.2025).

22. Про затвердження Порядку ведення Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки : Постанова Каб. Міністрів України від 02.05.2023 № 430. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/430-2023-п#Text> (дата звернення: 13.05.2025).

23. Про затвердження Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення : Постанова Каб. Міністрів України від 16.12.2020 № 1272 : станом на 19 трав. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1272-2020-п#Text> (дата звернення: 13.05.2025).

24. Про затвердження Порядку розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації : Постанова Каб. Міністрів України від 01.09.2021 № 926 : станом на 11 січ. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/926-2021-п#Text> (дата звернення: 13.05.2025).

25. Про землеустрій : Закон України від 22.05.2003 № 858-IV : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#Text> (дата звернення: 13.05.2025).

26. Про оцінку впливу на довкілля : Закон України від 23.05.2017 № 2059-VIII : станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text> (дата звернення: 13.05.2025).

27. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI : станом на 9 лют. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> (дата звернення: 13.05.2025).

28. Про розроблення Комплексного плану просторового розвитку території Степанецької сільської ради об'єднаної територіальної громади Черкаської області :
Рішення від 28.06.2024 № 34-51/IX.

URL: https://rada.info/upload/users_files/35777400/294a647d90a1dc921950982f91ec1d2b.docx (дата звернення: 13.05.2025).

29. Про стратегічну екологічну оцінку : Закон України від 20.03.2018 № 2354-VIII : станом на 9 лип. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text> (дата звернення: 13.05.2025).

30. Про Стратегію розвитку Черкаської області на період 2021-2027 роки : Рішення від 11.09.2020 № 38-9/VII. URL: <https://strategy2027-ck.gov.ua/wp-content/uploads/2021/01/Strategiya-rozvytku-Cherkaskoyi-oblasti-2021-2027.pdf> (дата звернення: 13.05.2025).

31. Протокол про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті : Протокол Орг. Об'єдн. Націй від 21.05.2003 : станом на 1 лип. 2015 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_b99#Text (дата звернення: 13.05.2025).

32. Решетченко А. І., Шаповалов О. І. Особливості стратегічної екологічної оцінки територій селищних громад як механізму сприяння сталому розвитку. *Геохімія техногенезу*. 2022. Т. 36, № 8. С. 52–58. URL: <https://doi.org/10.32782/geotech2022.36.08> (дата звернення: 13.05.2025).

33. Розробка комплексних планів : посіб. для громад. Київ : USAID АГРО, 2022. 87 с. URL: https://decentralization.ua/uploads/library/file/817/Посібник_для_громад.pdf (дата звернення: 13.05.2025).

34. Степанецька громада, Черкаська область, Черкаський район - Картка громади. *Степанецька громада*. URL: <https://stepanecka-gromada.gov.ua/structure/> (дата звернення: 13.05.2025).

35. Стратегічна екологічна оцінка комплексного плану : практ. посіб. Київ : USAID АГРО, 2022. 108 с. URL: https://decentralization.ua/uploads/library/file/819/SEO_ready.pdf (дата звернення: 13.05.2025).

36. Стратегічна екологічна оцінка. *Департамент екології та природних ресурсів Житомирської облдержадміністрації.*

URL: <https://eprdep.zht.gov.ua/novyny25.01.2021.htm> (дата звернення: 13.05.2025).

37. Стратегічна екологічна оцінка. *Center LTD.* URL: <https://center-ltd.com.ua/ekologichna-ekspertyza/> (дата звернення: 13.05.2025).

38. Стратегічна екологічна оцінка: завдання та сфери застосування. *eco.kiev.ua.* URL: https://eco.kiev.ua/poslugu/strategichna_ekologichna_oczinka/ (дата звернення: 13.05.2025).

39. Стратегія розвитку Степанецької об'єднаної територіальної громади на 2019 - 2025 рр. *Рада інфо - портал місцевого самоврядування України.* URL: https://rada.info/upload/users_files/35777400/8f0e279710093fd5e9ed5c8bd7344ed8.docx (дата звернення: 12.05.2025).

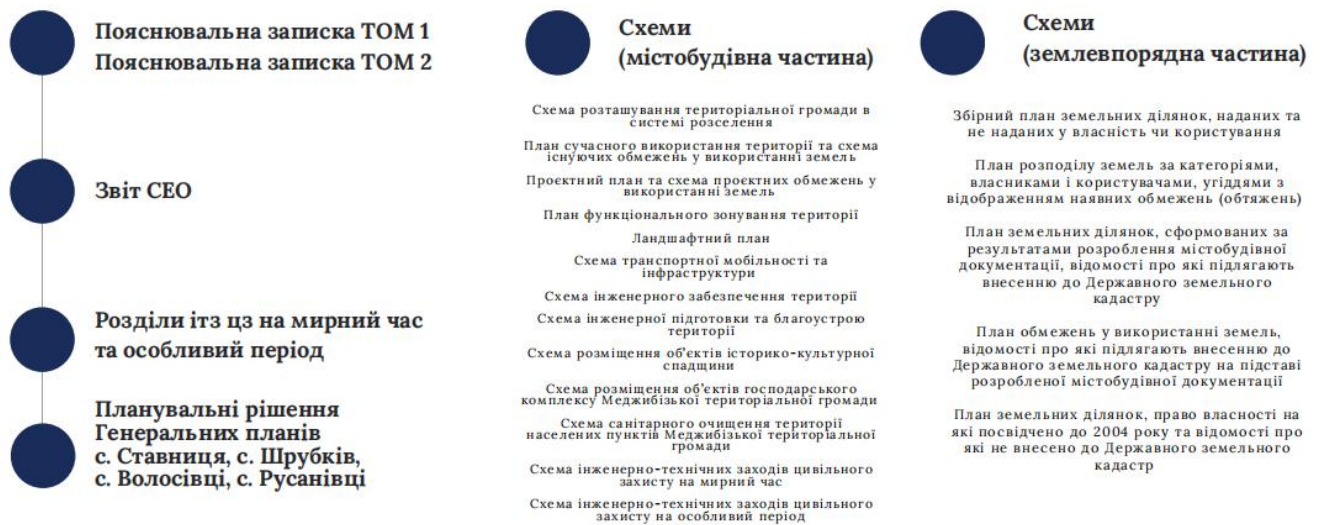
40. Шаповал Д. В. Правові проблеми та перспективи просторового планування використання земель у межах територіальних громад. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2024 Т. 2, № 84. С. 272–277. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.84.2.37> (дата звернення: 12.05.2025).

ДОДАТКИ

Метеріали, які містяться у комплексному плані просторового розвитку територій
Меджибізької територіальної громади

Комплексний план просторового розвитку території Меджибізької територіальної громади

складається з:

Джерело [12].

Зміст звіту СЕО комплексного плану Метжибзької ТГ

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	4
РОЗДІЛ 1. ЗМІСТ ТА ОСНОВНІ ЦІЛІ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ, ЙОГО ЗВ'ЯЗОК ІЗ ІНШИМИ ДОКУМЕНТАМИ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ.....	5
РОЗДІЛ 2. ХАРАКТЕРИСТИКА ПОТОЧНОГО СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ ТА ПРОГНОЗНІ ЗМІНИ ЦЬОГО СТАНУ, ЯКЩО ДОКУМЕНТ ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ НЕ БУДЕ ЗАТВЕРДЖЕНО	11
2.1 Економіко-географічні особливості території населеного пункту	11
2.2 Інженерна та сейсмічна характеристика території	11
2.3 Об'єкти підвищеної екологічної небезпеки	12
2.4 Оцінка стану довкілля, природних умов та ресурсів	12
2.5 Існуючі обмеження	37
2.6 Прогнозні зміни, якщо Комплексний план просторового розвитку території Меджибзької територіальної громади не буде затверджено.....	41
РОЗДІЛ 3. ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ДОВКІЛЛЯ, УМОВ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НАСЕЛЕННЯ ТА СТАНУ ЙОГО ЗДОРОВ'Я НА ТЕРИТОРІЯХ, ЯКІ ЙМОВІРНО ЗАЗНАЮТЬ ВПЛИВ	43
3.1 Планувальні рішення та проєктні обмеження Комплексного плану	43
3.2 Визначення умов для реалізації видів діяльності або об'єктів, щодо яких законодавством передбачено здійснення процедури оцінки впливу на довкілля	45
3.3 Ймовірний вплив реалізації містобудівної документації на довкілля.....	46
3.4 Ландшафтний план.....	60
РОЗДІЛ 4. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ, У ТОМУ ЧИСЛІ РИЗИКИ ВПЛИВУ НА СТАН ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ.....	62
РОЗДІЛ 5. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ ЗАПОБІГАННЯМ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ НА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ЩО СТОСУЮТЬСЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ	65
РОЗДІЛ 6. ОПИС НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ, ВКЛЮЧАЮЧИ КУМУЛЯТИВНІ, КОРОТКО-, СЕРЕДНЬО- ТА ДОВГОСТРОКОВІ, ПОСТІЙНІ ТА ТИМЧАСОВІ, ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ	69
РОЗДІЛ 7. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ПРОЄКТУ КОМПЛЕКСНОГО ПЛАНУ ТЕРИТОРІЇ.....	72
РОЗДІЛ 8. ОБҐРУНТУВАННЯ ВИБОРУ ВИПРАВДАНИХ АЛЬТЕРНАТИВ, ЩО РОЗГЛЯДАЛИСЯ, ОПИС СПОСОБУ В ЯКИЙ ЗДІЙСНЮВАЛАСЬ СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА, У ТОМУ ЧИСЛІ БУДЬ-ЯКІ УСКЛАДНЕННЯ (НЕДОСТАТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЇ ТА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ТАКОЇ ОЦІНКИ).....	80
РОЗДІЛ 9. ЗАХОДИ, ПЕРЕДБАЧЕНІ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ДОКУМЕНТА ДЕРЖАВНОГО ПЛАНУВАННЯ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ	85
РОЗДІЛ 10. ОПИС ЙМОВІРНИХ ТРАНСКОРДОННИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ	89
РОЗДІЛ 11. РЕЗЮМЕ НЕТЕХНІЧНОГО ХАРАКТЕРУ ІНФОРМАЦІЇ	89
ДОДАТКИ.....	91

Джерело [3].

Карта наслідків бойових дій у Роганській громаді, яка представлена у звіті СЕО

**ЛАНДШАФТИ, ЯКІ ЗАЗНАЛИ ПОШКОДЖЕНЬ
ВНАСЛІДОК БОЙОВИХ ДІЙ У 2022 РОЦІ**

Ареали руйнувань у населених пунктах

• за наявністю пошкоджених житлових будинків

Місця бомбтурбацій

Бомбтурбація – це утворення кратерів на поверхні ґрунту та змішування ґрунту вибуховими боєприпасами, як правило, під час бойових дій

Ареали найбільшого пошкодження ландшафтів (поза населеними пунктами)

■ за щільністю кратерів, які утворились внаслідок бомбтурбацій

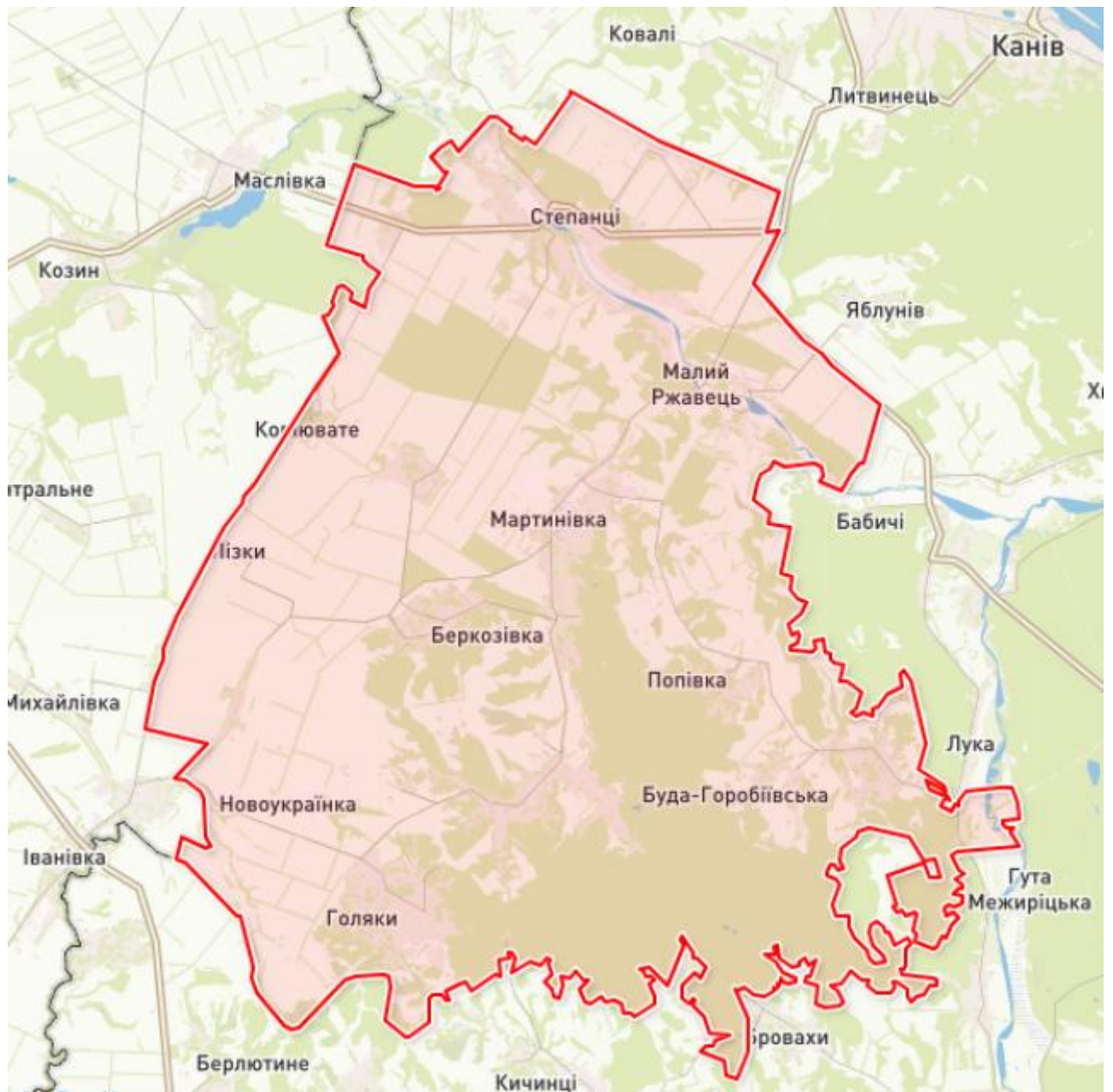
Ландшафти

■ Долина із лісовою і лучною рослинністю
■ Долини малих річок і балки
■ Заплава струмка
■ Відкриті простори серед забудови

■ Агроландшафти
■ Садові ландшафти
■ Кладовище
■ Дорожній ландшафт
■ Промислові ландшафти
■ Урбанізований ландшафт

Джерело [3].

Карта Степанецької територіальної громади

Джерело [34].